

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут економічний

Кафедра економічної кібернетики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК. Моделі розвитку галузевих ринків

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Освітня програма Економіка

Спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)

Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Затверджено на засіданні кафедри
економічної кібернетики
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Моделі розвитку галузевих ринків
Викладач (-і)	д.е.н., проф. Дмитришин Л.І.
Контактний телефон викладача	+38(097)3408514
Е-mail викладача	lesia.dmytryshyn@cnu.edu.ua
Формат Дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного Навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Моделі розвитку галузевих ринків» спрямована на формування у здобувачів освіти теоретичних знань та вироблення практичних навичок щодо сучасних підходів, методів, моделей, інструментів дослідження особливостей організації галузевих ринків, оцінки економічних наслідків їх функціонування, дослідження стратегічної поведінки виробників в умовах цих ринків. Також розглядаються моделі оцінювання, аналізу, прогнозування та оптимізації використання потенціалу відповідних ринків.</p> <p>Актуальність вивчення дисципліни «Моделі розвитку галузевих ринків» в Україні ґрунтується на необхідності остаточного формування та подальшого розвитку товарних ринків з урахуванням існуючого інституційного середовища, а також оцінювання, аналізу та прогнозування розвитку таких ринків. Вивчення даної дисципліни буде особливо актуальним для аналітиків і практиків, котрі займаються консалтингом з питань оцінки ємкості ринку, доцільності і можливості виходу на новий географічний / товарний ринок тощо.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета курсу полягає в формуванні та засвоєнні студентами знань щодо формування, аналізу та прогнозування процесів на галузевих ринках. Дисципліна покликана формувати сучасне економічне мислення та світогляд студентів, забезпечити оволодіння ними знаннями та методами аналізу поведінки виробника і споживача на різних типах товарних ринків. Окремо розглядаються питання оцінки, аналізу та прогнозування потенціалу товарного ринку, а також ефективності його використання в розрізі виробничо-ресурсної, споживчої та інфраструктурної складових.</p> <p>Мета реалізується через цілі:</p> <ol style="list-style-type: none"> виявлення причин та форм відмінностей між різними типами галузевих ринків; визначення типу ринку, вивчення закономірностей та перспектив розвитку товарних ринків і ринків послуг; розробка алгоритму дослідження галузевого ринку з використанням можливостей економіко-математичного моделювання; формування навиків проведення аналізу та прогнозування процесів, котрі мають місце на ринку, а також інституційного середовища, котре визначає механізми дотримання балансу інтересів на конкретних ринках; формування навиків та вмінь аналізувати ефективність державного регулювання розвитку галузевих ринків. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>Компетентності:</p> <p>ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.</p>	

Загальні компетентності:

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Фахові компетентності:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК05. Здатність виявляти, поглиблюючи аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей.

Результати навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

РН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН04. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

РН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	10
практичні	20
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
I	СІ Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)	Другий	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема, план	Кількість годин		
	лекція	практичне заняття	самостійна робота

<p>Тема 1. Вступ до дисципліни. Предмет, об'єкт, методи та завдання дисципліни. Поняття моделі економічного розвитку. Структура моделі економічного розвитку.</p>	1	2	2
<p>Тема 2. Фундаментальні основи економіки галузевих ринків. Економіка галузевих ринків як наука та навчальна дисципліна. Методологія економіки галузевих ринків. Еволюція методологічних підходів до аналізу економіки галузевих ринкових відносин. Історія розвитку економіки галузевих ринків. Гарвардська та Чиказька школи в економіці галузевих ринків.</p>	1	2	6
<p>Тема 3. Галузева структура національної економіки. Формування конкурентного середовища в Україні. Кон'юнктура ринків як об'єкт економічного аналізу. Галузева структура національної економіки України. Показники галузевої структури та її основні чинники. Галузева структура національної економіки України та постіндустріальна економіка. Стохастичні фактори впливу на структуру ринку. Вплив держави на структуру ринку.</p>	1	2	6
<p>Тема 4. Аналіз конкурентного середовища на товарних ринках та ефективність ринків. Визначення меж ринку. Показники концентрації господарюючих суб'єктів на ринку. Монопольна влада та її оцінка. Ефективність галузевих ринків. Наслідки монополізації та їх оцінка. Теорії регулювання. Галузева політика та її типи. Антимонопольне регулювання.</p>	1	2	6
<p>Тема 5. Організаційно-економічні особливості та моделі ринку зв'язку. Характеристика ринку зв'язку. Сучасний стан галузі зв'язку та інформатизації країни. Моделі ринку зв'язку. Ринок транспортних послуг і особливості його моделювання.</p>	1	2	6
<p>Тема 6. Моделювання ринку туристичних послуг. Поняття ринку туристичних послуг. Ознаки ринку туристичних послуг. Внутрішній та зовнішній ринок. Оцінка ємкості ринку. Моделювання рекреаційної інфраструктури. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід.</p>	1	2	6
<p>Тема 7. Моделі торгівлі. Торгівля як важливий елемент національної економіки, її суть та головні види. Функції торгівлі. Роздрібний товарообіг та його економічна суть. Гуртовий товарообіг та його роль у товарному обігу. Витрати обігу торгових підприємств. Стан і сучасні тенденції розвитку торгівлі в Україні. Моделі оцінювання, аналізу та прогнозування показників роздрібної та гуртової торгівлі. Оптимізація роботи торгівельного підприємства.</p>	1	2	6

<p>Тема 8. Будівельна галузь. Будівельна галузь та її структурні особливості. Особливості будівництва як галузі національної економіки. Структура інвестиційного циклу і економічна ефективність інвестицій. Кошторисна вартість (ціна) і собівартість об'єктів галузі будівництва. Оцінка ефективності будівельного виробництва. Моделі поведінки виробника та споживача будівельної компанії.</p>	1	2	6
<p>Тема 9. Ринки продукції АПК. Ринки енергоресурсів. Ринок медичних послуг та фармацевтичної продукції. Особливості формування та розвитку АПК в сучасних умовах. Номенклатура продукції. Моделі ринків продукції рослинництва, тваринництва та переробних галузей. Структура моделей. Моделювання процесу формування ринкової позиції агрохолдингів з урахуванням їхнього рівня прозорості. Еволюція ринку енергоресурсів. Особливості формування та розвитку ринку енергоресурсів в сучасних умовах. Номенклатура продукції. Моделі ринків паливно-мастильних матеріалів. Структура моделей. Роль держави в регулюванні процесів на ринках енергоресурсів. Пошук оптимального співвідношення між ринковими та адміністративними методами регулювання ринків енергоресурсів. Формування ринку медичних послуг та фармацевтичної продукції. Сегментація ринку. Моделі оцінювання та аналізу потенціалу ринку медичних послуг і фармацевтичної продукції.</p>	1	2	10
<p>Тема 10. Моделі оцінки, аналізу та прогнозування потенціалу національного, регіонального та галузевих ринків. Потенціал ринку та його складові. Національний, регіональний та галузеві ринки: особливості оцінювання, аналізу та прогнозування потенціалу відповідних ринків. Моделювання процесів оцінювання, аналізу та прогнозування виробничого, споживчого потенціалу та інфраструктури ринку.</p>	1	2	6
Разом	10	20	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Система оцінювання знань здобувачів освіти з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. Поточний контроль здійснюється під час проведення аудиторних занять і має на меті перевірку знань здобувачів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовленості (усні відповіді, доповіді, дискусії, розв'язування практичних ситуацій (задач), тестування, контрольні роботи).</p> <p>Оцінки отримані здобувачами, виставляються в електронні академічні журнали в 100 бальній шкалі.</p> <p>Накопичення балів студентом під час вивчення дисципліни проводиться у такому співвідношенні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – поточне оцінювання – 80 балів; – самостійна робота – 20 балів.
--	---

	<p>Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) з навчальної дисципліни визначається наростаючим підсумком як сума оцінок за поточне оцінювання та самостійну роботу відповідно до їх розподілу у електронному журналі.</p> <p>Підсумкова залікова оцінка виставляється на останньому практичному занятті.</p> <p>Результати оцінювання заносяться до електронних екзаменаційних відомостей та індивідуальних планів навчання здобувачів освіти.</p> <p>Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з усіх видів навчальної роботи здійснюється за стобальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS за схемою:</p> <p>Зараховано – «відмінно» (90-100 балів) – (А – за шкалою ECTS)– здобувач демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>Зараховано – «добре» (70-89 балів) (за шкалою ECTS: 80-89 – В; 70-79 – С) – здобувач демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності у розв’язках;</p> <p>Зараховано – «задовільно» 50-69 балів (за шкалою ECTS: 60-69 – D; 50-59 – E) – здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв’язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки;</p> <p>Незараховано (менше 50 балів) (за шкалою ECTS: 26-49 – FХ; 1-25 – F) – здобувач не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p> <p>Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем.</p> <p>Також за рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали (див. «Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», URL: https://surl.li/wmmuhb; «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» URL: https://surl.li/dxovqb)</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Здобувач виконує контрольні роботи головна мета яких – перевірка ступеня засвоєння здобувачами теоретичних положень курсу. У разі відсутності здобувача при написанні контрольної роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи в межах індивідуально-консультативної роботи з викладачем або в межах визначеного викладачем відповідного практичного заняття.</p>
Практичні заняття	<p>Практичні заняття проводяться з метою формування у здобувачів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов’язує теоретичне навчання і практичні навички з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань здобувачів.</p>

Самостійна робота	<p>Загальний обсяг годин самостійної роботи здобувача, що відводиться на вивчення дисципліни «Моделі розвитку галузевих ринків» складає 60 год.</p> <p>Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем вищої освіти у процесі самостійної роботи, виноситья на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять.</p> <p>Оцінювання самостійної роботи проводиться за окремим розкладом під час тижнів контролю за самостійною роботою. Оцінки, отримані здобувачами вищої освіти вносяться до журналу занять навчальної групи та враховуються при визначенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Максимальну оцінку 100 балів здобувач може отримати протягом семестру за всі види контролю в межах практичних занять та за самостійну роботу.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік.

7. Політика курсу

Письмові роботи: здобувач повинен самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання, а для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.

Здобувачам вищої освіти, які не отримали оцінку за підсумковий семестровий контроль, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіка ліквідації академзаборгованості за встановленими в університеті правилами.

Очікується, що здобувачі будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається «Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (URL: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>). Списування під час виконання завдань заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише для виконання он-лайн тестування. Для обчислень можна використовувати калькулятор.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях.

У здобувачів є можливість отримати додаткові бали пройшовши онлайн курси на навчальних платформах Prometheus, Coursera тощо. Слід враховувати, що приймаються сертифікати, які розширюють чи поглиблюють знання з дисципліни. Попередньо здобувач повинен погодити коректність обраного курсу (написавши лист на електронну адресу: lesia.dmytryshyn@cnu.edu.ua).

Результати неформальної освіти визнаються згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (URL: <https://surl.li/xpiocw>).

При використанні технологій штучного інтелекту здобувачі повинні дотримуватись «Рекомендацій щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти» (URL: <https://surl.li/zntjtk>).

8. Рекомендована література та інші джерела

1. Blahun I.S., Dmytryshyn L., Blahun I.I., Blahun S. Stock Indices as Indicators of Market Efficiency and Interaction. *Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania)*. 2022. 31(8). 87-106. URL: <https://econpapers.repec.org/RePEc:bas:econst:y:2022:i:8:p:87-106>
2. Dmytryshyn L., Blahun I. A Methodological Approach To Development And Optimization A Set Of Parameters For A Company's Creditworthiness Evaluating. *Економічний часопис*. 2014. № 7-8 (2). С. 52-55. URL: http://soskin.info/en/ea/2014/7-8/contents_40.html
3. Артеменко О.І. Математичне моделювання рекреаційної привабливості території з використанням ієрархічної системи нечіткої логіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.5. С. 345-352. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/artemenko2.htm

4. Благун І.С., Дмитришин Л.І., Кацедан А.В. Просторова інтерпретація потенціалу регіональної конкурентоспроможності на основі гравітаційної моделі. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 8(158). С. 411-418. URL: <http://eco-science.net/archive2014/320-8158.html>
5. Благун І.С., Дмитришин Л.І., Перкатюк І.Й. Модель дифузії ринкового продукту. *Проблеми економічної кібернетики: зб. наук. пр. XVI Всеукраїнської науково-методичної конференції* (м. Одеса, 2011 р.). – Одеса : Одеський нац. політехн. ун-т, 2011. – С. 9-11.
6. Благун І.С., Кічор В.П., Козик В.В., Фещур Р.В., Дмитришин Л.І. Емпіричні і статистичні методи в дослідженні ринку товарів і послуг: навч. посіб. / за ред. Кічора В.П., Львів, Растр-7, 2019. – 210 с.
7. Дмитришин Л.І. Наслідки фінансової кризи для реального сектора економіки у країнах світу. *Моделювання регіональної економіки*. 2018. 2(32). 165-173.
8. Дмитришин Л.І. Нейромережеві технології аналізу валютного ринку. *Моделювання регіональної економіки*. 2010. № 2(16). С. 25-32.
9. Дмитришин Л.І., Благун І.І. Формування стратегій управління банківською системою України. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2016. 212 с.
10. Дмитришин Л.І., Бринзей Б.С. Формування структури сільськогосподарського виробництва в регіонах: теорія та практика. Івано-Франківськ: Ярина, 2019. 220 с.
11. Дмитришин Л.І., Гавдей С.В. Економічне та організаційне забезпечення розвитку туристичного сектору України. *Бізнес Інформ*. 2022. 2. С.75-80. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-75-80>
12. Дмитришин Л.І., Гавдей С.В. Зарубіжний досвід забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії. *Причорноморські економічні студії*. 2021.70. С. 70-79.
13. Дмитришин Л.І., Дмитришин М.І., Головчук Н.І. Вплив кризових явищ та інвестиційних пріоритетів на формування туристичного попиту. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 4(32). С. 669-680. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4\(32\)-669-680](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-4(32)-669-680)
14. Дмитришин Л.І., Петришак П.В. Аналіз взаємозв'язку між факторами ризику країни та ефективністю логістики за допомогою Баєсових мереж. *Бізнес Інформ*. 2025. №1. С. 160-171. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-160-171>
15. Дмитришин Л.І., Петришак П.В. Дослідження міжрегіональних логістичних ланцюгів в кризових умовах. *Наукові перспективи*. 2024. № 7(49). С. 657-666. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7\(49\)-657-666](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-7(49)-657-666)
16. Дмитришин Л.І., Русин Р.С., Катрич В.М. Інформаційна технологія блокчейн управління ланцюгами постачання в харчовому секторі. *Грааль науки*, 2024. № 47. С. 165-172. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.20.12.2024.020>
17. Ігнатюк А.І. Економіка галузевих ринків : навч. посіб. К. : ВПЦ "Київський університет", 2015. 448 с.
18. Ігнатюк А.І. Теорія галузевих ринків: інституційний підхід. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2012. № 2 (13). С. 190-194. URL: <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2012/2/36.pdf>
19. Карп Н., Юзевич В. Моделювання рекреаційної інфраструктури і туристичних послуг. URL: http://vlp.com.ua/files/special/16_0.pdf
20. Лотиш О.Я. Сучасні напрямки розвитку теорії галузевих ринків. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. Вип. 5. Ч. 1. С. 36-39. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/08.pdf
21. Поліщук М.Ю. Формування алгоритму дослідження галузевого ринку як інструменту стратегічного аналізу. *Стратегія економічного розвитку України*. 2013. № 33. С. 147-152. URL: http://www.sedu.com.ua/wp-content/uploads/2015/07/24_polishhuk_33_2013.pdf
22. Прямухіна Н.В. Особливості розвитку регіональних галузевих ринків у трансформаційних країнах. *Економіка і організація управління*. 2014. №3-4. С. 205-214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2014_3-4_32

Викладач

Леся ДМИТРИШИН